

Những nỗ lực của khoa TV - TT, Đại học Văn hóa Hà Nội trong công tác đào tạo nguồn nhân lực để phục vụ công cuộc CNH - HĐH

THS. VŨ DƯƠNG THUY NGÀ
Phó Trưởng khoa TV - TT, ĐHVHHN

Trong thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước hiện nay, các cơ quan thư viện và cơ quan thông tin bằng những hoạt động của mình đã và đang đóng góp phần không nhỏ vào việc nâng cao dân trí, xây dựng xã hội công bằng văn minh.

Để hướng tới mục tiêu từng bước hiện đại hoá công tác thư viện trong cả nước, đẩy mạnh việc ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động thư viện nhằm đáp ứng nhu cầu đọc của nhân dân, tiến tới hình thành môi trường văn hoá đọc, xây dựng một xã hội học tập, vấn đề nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ giữ vai trò then chốt. Trong môi trường thư viện hiện đại, người cán bộ thư viện không chỉ có nhiệm vụ cho bạn đọc mượn sách, báo, tài liệu truyền thống, mà quan trọng hơn là giúp người dùng tin tiếp cận tới các nguồn thông tin và nguồn tài liệu điện tử phục vụ cho các mục đích khác nhau của mình. Vì vậy đòi hỏi người cán bộ thư viện phải có những năng lực và phẩm chất mới:

Có kiến thức vững về tin học và ứng dụng công nghệ thông tin, công nghệ web vào công tác thư viện.

Phải biết định hướng đúng các nguồn thông tin trong thực tế để tiếp cận và khai thác sử dụng chúng. Cán bộ thư viện trở thành người trung gian giữa nguồn thông tin với người sử dụng.

Có khả năng đánh giá về phần mềm và thiết bị được sử dụng trong thư viện.

Xây dựng, sử dụng và kiểm tra việc áp dụng tiêu chuẩn mô tả thư mục, format, sử dụng các thư mục tự động hoá.

Có khả năng xây dựng, quản lý, bảo trì và khai thác nguồn thông tin và tài liệu điện tử, cung cấp tài liệu thông tin và điện tử qua mạng.

Có khả năng sư phạm, có thể phổ biến kiến thức và kỹ năng cho đồng nghiệp và người dùng tin.

Cán bộ thư viện phải giỏi ngoại ngữ vì hiện nay phần lớn các sản phẩm thông tin khai thác trên mạng đòi hỏi phải biết sử dụng ngoại ngữ, đặc biệt là tiếng Anh.

Trên thực tế, dịch vụ người dùng tin ngày càng hướng tới sự tiện lợi và chất lượng cao. Các nguồn tin cũng ngày một trở nên giàu có và đầy đủ, thông qua việc cho mượn tài liệu giữa các thư viện, việc cung cấp tài liệu điện tử thông qua mạng. Không có gì là viễn tưởng khi có nhà nghiên cứu đã dự báo: "*Nhờ áp dụng phương thức cho mượn tài liệu giữa các thư viện bằng điện thoại, fax, hoặc thư điện tử, một thư viện có thể yêu cầu tài liệu từ một hoặc nhiều thư viện khác. Các tài liệu này được gửi đến bằng bản gốc hoặc bản sao chụp qua bưu điện hoặc qua mạng máy tính trực tiếp đến máy in lade của người yêu cầu...*"

Với việc sử dụng công nghệ thông tin hiện đại, nghề thư viện đã có nhiều thay đổi cơ bản. Từ chỗ người cán bộ thư viện chỉ đơn thuần là người lưu giữ và cho mượn tài liệu, ngày nay người cán bộ thư viện đã trở thành những chuyên gia xử lý và phổ biến thông tin. Họ phải là người nắm bắt, làm chủ các nguồn thông tin, biết đánh giá chất lượng của sản phẩm thông tin và biết cách truy cập nó. Đội ngũ cán bộ này sẽ là “chiếc cầu nối”, “bộ lọc” giúp cho người dùng tin sử dụng thông tin một cách tốt nhất.

Các cán bộ thư viện đã và đang trở thành những cán bộ đa năng. Họ không những biết cách tổ chức và bảo quản tốt nhất kho tài liệu mà còn là những nhà đào tạo, phổ biến công nghệ thông tin mới (gồm cả đào tạo tại chỗ và đào tạo từ xa), các chuyên gia quản lý (di sản văn hoá, hệ tin học...).

Nhận thức được sự biến động và phát triển không ngừng của nghề nghiệp trong thực tiễn, Khoa Thư viện - Thông tin đã không ngừng đổi mới và cập nhật chương trình, trang bị thêm các phương tiện giảng dạy, từng bước mở rộng quy mô và đổi mới phương thức đào tạo.

Nhìn lại chặng đường 50 năm, kể từ khi trường Đại học Văn hóa Hà Nội thành lập (26/3/1959) cho đến nay, Khoa Thư viện - Thông tin đã có những bước phát triển vượt bậc. Ngay từ năm 2002, trước yêu cầu bức thiết của thực tế và sự biến động cơ bản của nghề thư viện thông tin

dưới sự tác động của công nghệ thông tin và truyền thông, Khoa Thư viện - Thông tin trường Đại học Văn hoá đã tiến hành biên soạn chương trình khung giáo dục đại học chuyên ngành thư viện thông tin cho các cơ sở đào tạo nghề thư viện thông tin ở Việt Nam. Với sự tham gia của 19 nhà chuyên môn, các cán bộ giảng dạy và các chuyên gia đầu ngành trong cả nước, một chương trình khung đã được xây dựng với 120 đơn vị học trình, 27 môn học (gồm 10 môn cơ sở và 17 môn chuyên ngành) và 16 nhóm học phần tự chọn.

Khi xây dựng chương trình khung, Hội đồng, ngành thư viện đã xác định mục tiêu là đào tạo cán bộ thư viện thông tin ở bậc đại học có trình độ lý luận và nghiệp vụ về tổ chức các hoạt động trong các thư viện và cơ quan thông tin tư liệu ở trung ương và địa phương. Về kiến thức, có khả năng nắm vững cơ sở lý luận và phương pháp luận của thư viện học, thông tin học và thư mục học. Về kỹ năng, có kỹ năng thực hành thành thạo các khâu nghiệp vụ của hoạt động thư viện, thông tin tư liệu, có khả năng sử dụng công nghệ thông tin hiện đại. Nếu đối chiếu với những yêu cầu đặt ra đối với người cán bộ thư viện thông tin đã phân tích ở trên thì mục tiêu này đã bao quát và đáp ứng được những yêu cầu của thực tiễn.

Trong chương trình mới, nhiều môn học và học phần mới đã được xây dựng như: *Pháp chế thư viện thông tin, nhập môn công nghệ thông tin, mạng thông tin máy tính, thư viện điện tử, xuất bản điện tử*. Một số môn học đã được tái thành lập như: *Lịch sử sách và thư viện*. Tên gọi và nội dung một số môn học đã được mở rộng đổi mới như: *Biên mục mô tả, Tổ chức và bảo quản kho tài liệu, Định chủ đề và định từ khoá, Lưu trữ thông tin và bộ máy tra cứu*... Chương trình này đã được triển khai áp dụng trong 2 năm gần đây.

Với sự đổi mới, bổ sung này, chương trình khung đã phần nào được cập nhật, rút ngắn khoảng cách giữa lý luận và thực tiễn, đón đầu được sự phát triển của nghề nghiệp trong tương lai. Mặc dù đã triển khai áp dụng đào tạo theo chương trình mới, nhưng để theo kịp với sự phát triển của thực tế, Khoa còn đề xuất với nhà trường cho phép đổi mới và cập nhật thêm các môn học và chương trình mới hàng năm.

Tuy nhiên việc xây dựng một chương trình mới chỉ là điều kiện cần chứ chưa đủ để có thể đổi mới và nâng cao chất lượng đào tạo. Nhận thức được điều đó, Khoa đã dành sự quan tâm đặc biệt tới đội ngũ cán bộ giáo viên, tài liệu giáo trình, tài liệu tham khảo, phương tiện giảng dạy...

Yếu tố quan trọng và quyết định nhất về hiệu quả đào tạo chính là chất lượng đội ngũ giáo viên - những người trực tiếp tham gia vào công tác giảng dạy, đào tạo các cán bộ thông tin thư viện trong tương lai. Để hướng tới đảm bảo chương trình, Khoa Thư viện - Thông tin đã dành sự quan tâm đặc biệt đến việc nâng cao trình độ chuyên môn cũng như các kiến thức chung khác trong đội ngũ những người làm công tác giảng dạy. Một số cán bộ của khoa đã được tu nghiệp tại Hoa Kỳ, Nga, Anh, Niu di lân... Ngoài ra, Khoa cũng chú trọng đến bồi dưỡng nâng cao kỹ năng sư phạm, trang bị tốt phương tiện giảng dạy cho giảng viên để kích thích sự say mê cho người tiếp nhận kiến thức. Bên cạnh đội ngũ cán bộ cơ hữu, Khoa đã xây dựng được một đội ngũ cộng tác viên là các chuyên gia, các giảng viên có nhiều kinh nghiệm trong ngành.

Trong những năm gần đây, khoa học công nghệ đặc biệt là công nghệ thông tin đã và đang trở thành yếu tố tham gia trực tiếp vào quá trình sản xuất cũng như giáo dục và đào tạo. Vì thế việc sử dụng

phương tiện và các thành tựu của khoa học và công nghệ thông tin vào công tác giảng dạy là một yêu cầu tất yếu. Không thể có các bài giảng về mạng thông tin máy tính, thư viện điện tử, xuất bản điện tử, tra cứu thông tin... có chất lượng nếu các cơ sở đào tạo không được trang bị các thiết bị cần thiết để phục vụ cho thực hành. Mặt khác, sự hỗ trợ của các phương tiện hiện đại sẽ làm cho hiệu quả và chất lượng của một bài giảng tăng lên rất nhiều. Trước thực tế đó, nhà trường đã cho xây dựng phòng máy, trang bị máy chiếu, tạo điều kiện cho việc thực hành của giáo viên và sinh viên. Hiện nay, khoa Thư viện - Thông tin đã có một phòng máy tính nối mạng và cài đặt các phần mềm chuyên dụng riêng phục vụ cho công tác đào tạo của Khoa...

Bên cạnh đó, được sự quan tâm của nhà trường, Khoa đã biên soạn và cho xuất bản một hệ thống giáo trình và tài liệu phong phú. Đó là một trong những tiền đề quan trọng giúp cho công tác giảng dạy cũng như học tập đạt kết quả tốt. Hiện có 16 giáo trình và 4 tài liệu tham khảo đã được công bố. Nhiều đề tài cấp Bộ, cấp trường đã được thực hiện, góp phần giải quyết những vấn đề đặt ra từ thực tế và nâng cao chất lượng công tác giảng dạy và đào tạo nguồn nhân lực thư viện - thông tin cho đất nước.

Sự nghiệp đào tạo cán bộ thư viện - thông tin là sự nghiệp chung của toàn ngành. Để tháo gỡ những khó khăn còn đang đặt ra tại các cơ sở đào tạo nói chung và của Khoa Thư viện - Thông tin trường Đại học Văn hoá nói riêng, Khoa rất mong muốn được các thư viện và các cơ quan thông tin đặc biệt là các trung tâm thông tin, thư viện lớn tạo điều kiện giúp đỡ khoa trên một số bình diện sau:

Tạo điều kiện cho các cán bộ giảng dạy và các học sinh, sinh viên ngành thư viện - thông tin đến tham quan, khảo sát

nghiên cứu, tham gia viết các chuyên đề báo cáo ngoại khoá.

Nhận và tạo điều kiện thuận lợi cho các sinh viên đến thực tập, các cán bộ trẻ đến rèn luyện nâng cao tay nghề.

Thông báo kịp thời và tạo điều kiện cho các cán bộ giảng dạy đến tham dự các lớp tập huấn về các vấn đề mới, đặc biệt là các lớp giới thiệu và hướng dẫn sử dụng các công nghệ và các chuẩn nghiệp vụ mới.

Hỗ trợ thêm cho các cơ sở đào tạo về phương tiện thực hành hoặc giảng dạy.

Giới thiệu và tạo điều kiện cho các cơ sở đào tạo được sao chụp các tài liệu chuyên ngành.

Phối hợp với các cơ sở đào tạo trong việc thực hiện các đề tài nghiên cứu.

Khoa Thư viện - Thông tin đã đóng góp một phần quan trọng trong việc đào tạo nguồn nhân lực thư viện - thông tin cho đất nước. Không chỉ dừng lại đào tạo hệ chính quy và cao đẳng, Khoa còn tiến hành đào tạo hệ tại chức và đào tạo bồi dưỡng, nâng cao, cập nhật kiến thức chuyên môn cho những người làm công tác thư viện đã tốt nghiệp trong nhiều năm. Hàng năm Khoa có khoảng hơn 600 sinh viên học tại trường và 20 lớp tại chức tại các địa phương khác nhau trong cả nước. Những sinh viên, học viên tốt nghiệp từ Khoa đã trở thành các cán bộ thư viện hiện đang công tác trong các hệ thống thư viện trong cả nước, họ đã và đang từng ngày, từng giờ đóng góp vào việc phục vụ người đọc và người dùng tin, đem tri thức đến với mọi người nhằm thúc đẩy nhanh công cuộc xây dựng và phát triển đất nước.

Để có thể đào tạo nguồn nhân lực thư viện - thông tin có chất lượng cho đất nước, là những người gắn bó với công tác đào tạo cán bộ thư viện - thông tin, qua quá trình nghiên cứu và trao đổi ý

kiến với các bạn đồng nghiệp và các nhà quản lý trong ngành thông tin - thư viện ở Việt Nam, chúng tôi mạnh dạn nêu ra một số kiến nghị sau :

*** Đối với các cơ sở đào tạo cán bộ thông tin - thư viện trong cả nước**

1. Các cơ sở đào tạo cần sớm rà soát và xem xét lại để xây dựng được các chương trình đào tạo chuyên ngành thư viện thông tin phù hợp với các mục tiêu đặt ra, đáp ứng các yêu cầu của thực tiễn, phù hợp với sự phát triển của đời sống kinh tế, khoa học, xã hội có khả năng hoà nhập với khu vực và quốc tế.

2. Về phương thức đào tạo, các cơ sở đào tạo cần sớm trang bị thêm các phương tiện hiện đại để góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy. Cần chú trọng thêm về việc rèn luyện các kỹ năng thực hành cho học sinh. Tăng cường thêm các buổi tham quan ngoại khoá giúp học viên có hiểu biết đầy đủ và toàn diện hơn về thực tế nghề nghiệp.

3. Để hỗ trợ cho việc giảng dạy và học tập, các cơ sở đào tạo cần có những định hướng và sự đầu tư nhất định cho việc xây dựng các thư viện thực hành theo đúng tính chất và yêu cầu của nó.

4. Để tạo điều kiện cho việc sử dụng các tài liệu chuyên ngành thông tin - thư viện một cách hiệu quả, các cơ sở đào tạo cần sớm liên kết với các thư viện và trung tâm thông tin lớn để sao chụp, trao đổi và xây dựng một mục lục liên hợp các tài liệu nghiệp vụ.

5. Các cơ sở đào tạo cần có kế hoạch phối hợp nghiên cứu và tìm hiểu nhu cầu thực tế của các cơ quan thông tin, thư viện để xây dựng được những định hướng đúng trong công tác đào tạo cán bộ thư viện thông tin.

6. Chú trọng hơn nữa đến vấn đề đào tạo liên tục, thường xuyên tổ chức các lớp bồi dưỡng, bổ túc kiến thức mới cho

các cán bộ thư viện thông tin đã tốt nghiệp từ nhiều năm trước.

***Đối với Bộ Giáo dục đào tạo và Bộ Văn hoá, Thể thao & Du lịch**

1. Bộ Văn hoá, Thể thao & Du lịch và Bộ Giáo dục và các cơ sở đào tạo đào tạo cần quan tâm hơn nữa đến việc bồi dưỡng kiến thức cho những người làm công tác giảng dạy ngành thư viện - thông tin. Quan tâm hơn nữa đến việc sắp xếp lại chức danh học vị để khuyến khích động viên các cán bộ giảng viên không ngừng học hỏi nâng cao trình độ.

2. Bộ Văn hoá, Thể thao & Du lịch, Bộ Giáo dục và các cơ sở đào tạo cần có sự khuyến khích và đầu tư thoả đáng cho việc biên soạn, xuất bản các giáo trình và tài liệu tham khảo cho học sinh.

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Văn hoá Thể thao & Du lịch cần quan tâm cho phép các cơ sở đào tạo chuyên ngành thông tin thư viện đẩy mạnh việc hợp tác với nhau trong phạm vi quốc gia và quốc tế. Cần sớm đặt ra một kế hoạch thích hợp và tích cực trong việc cử các cán bộ giảng dạy chuyên ngành Thông tin - Thư viện đi học tập tu nghiệp ở nước ngoài. Cấp kinh phí cho cán bộ giảng viên tham dự các cuộc hội thảo quốc tế nhằm trao đổi kinh nghiệm và bổ sung kiến thức mới ở trong và ngoài nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Mô hình và giải pháp đào tạo nguồn nhân lực thư viện thông tin ở Việt Nam trong điều kiện xã hội thông tin hiện đại*; Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ.- H.: khoa TV-TT (Đại học Văn hóa Hà Nội) 2004.

2. **Vũ Dương Thuý Ngà.** *Suy nghĩ về những yêu cầu về phẩm chất và năng lực của người cán bộ thư viện - thông tin trong điều kiện hiện nay*// Tạp chí Thư viện Việt Nam.- 2005.- Số 1.-tr.11 - 14.

NỬA THẾ KỶ ĐÀO TẠO...

Tiếp theo trang 71

phạm và ngoại ngữ. Hiện nay đội ngũ giảng viên của ngành TV - TT còn yếu và thiếu, cần được nâng cao và nâng cao bằng nhiều biện pháp khác nhau.

Giải pháp 3: Đào tạo thường xuyên

Học tập thường xuyên có ý nghĩa quan trọng đối với nghề TV - TT, vì cán bộ của ngành phải trực tiếp tham gia phục vụ cho việc học tập suốt đời của xã hội. Họ phải đóng góp một phần vào việc xây dựng một xã hội học tập - một sứ mệnh hết sức cao cả.

Đào tạo thường xuyên là một quá trình học tập liên tục để cập nhật kiến thức và kỹ năng. Công tác đào tạo thường xuyên cần được đẩy mạnh, đầu tư, cải tiến sao cho có hiệu quả thiết thực.

Giải pháp 4: Đẩy mạnh xã hội hóa

Xã hội hóa công tác giáo dục - đào tạo là một trong những chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước ta nhằm tăng cường các nguồn lực cho giáo dục và đào tạo.

Xã hội hóa công tác giáo dục là một giải pháp tối ưu để thực hiện chủ trương về một nền "giáo dục nhân dân" vốn có của dân tộc Việt Nam. Nó góp phần giải quyết mâu thuẫn mang tính thời đại trong công tác giáo dục và đào tạo nói chung và đào tạo cán bộ TV - TT nói riêng, đó là nhu cầu học tập của xã hội ngày càng cao, nhưng thực lực đáp ứng của xã hội lại có hạn.

